

CO NÁM PŘINESLA SVOBODA ZA DVACET LET

Citované výsledky pocházejí z výzkumu STEM provedeného na reprezentativním souboru obyvatel České republiky starších 18 let, který se uskutečnil ve dnech 31. října – 9. listopadu 2009. Respondenti byli vybíráni metodou kvótního výběru. Na otázky odpovídal rozsáhlý soubor 1278 respondentů.

Obnovené české demokracii je právě dvacet let. Jak hodnotí lidé různé oblasti života společnosti dnes, po dvou desetiletích demokratického vývoje?

Jednoznačně příznivě vnímají lidé všechny možnosti a šance, které byly v minulém režimu nedostupné. Otevřely se hranice, máme možnost projevit svůj názor, vytvářet spolky, sdružení a další organizace. Svě reprezentanty můžeme volit ve skutečných volbách z více stran. To jsou všechno oblasti, které jsou hodnoceny kladně takřka 90 % občanů.

Máme také mnohem větší možnosti něčeho dosáhnout a něco vlastnit. Je neporovnatelně bohatší nabídka služeb a zboží, můžeme mít rozsáhlé soukromé vlastnictví. Otevřely se šance pro pracovitě a nadané lidi, nové možnosti vzdělání. Máme větší šanci vzít osud do svých rukou. Také tyto oblasti jsou podle výrazné většiny (kolem 80 %) lidí dobře hodnoceny.

Převážně příznivě jsou přijímány i nejdůležitější „státotvorné“ kroky. Vznik samostatného českého státu je příznivou změnou téměř pro 70 % lidí, stejný podíl občanů považuje za příznivou skutečnost i to, že jsme se stali členy NATO a Evropské unie.

Nejednoznačně jsou vnímány zásadní ekonomické proměny. Zavedení tržní ekonomiky má podporu tří čtvrtin (74 %) lidí, vstup zahraničního kapitálu podporu zhruba dvoutřetinovou (68 %). Naproti tomu rozdíly v příjmech a majetku mezi lidmi, které jsou důsledkem tržní ekonomiky, jsou dvěma třetinami Čechů hodnoceny nepříznivě. Silně negativně (pro 72 % dotázaných) je hodnocen také současný stav v oblasti důchodového zabezpečení a v nemoci, o mnoho lepší nejsou ani podmínky pro život rodin s dětmi (63 % nepříznivých hodnocení).

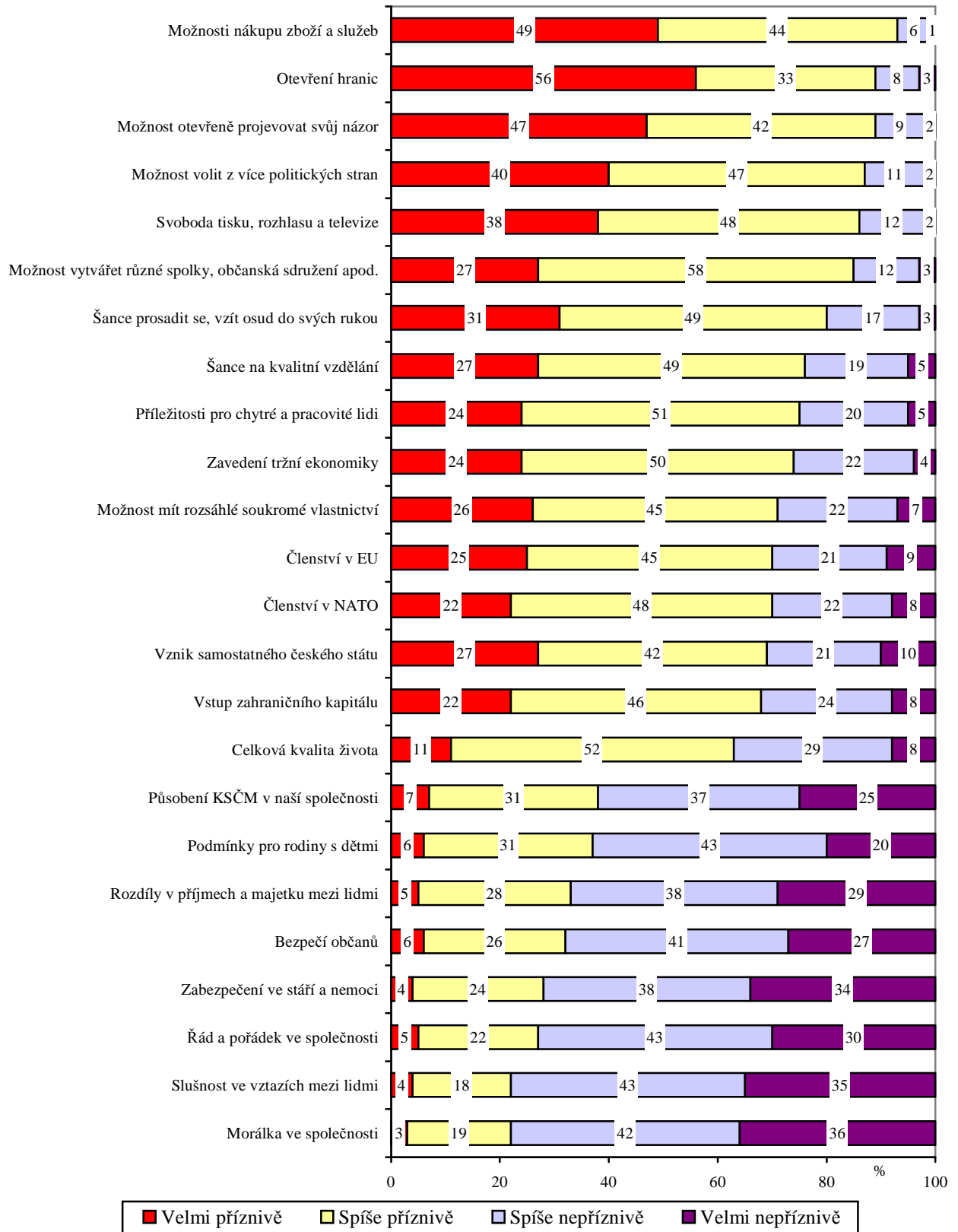
Nepříznivá hodnocení silně převažují (68 %) v oblasti pořádku ve společnosti a bezpečí občanů.

Zcela nepříznivě, skoro osmdesát procent lidí, je hodnocena oblast mezilidských vztahů a morálky ve společnosti.

O rozporuplnosti změn, které se u nás odehrály za posledních 18 let, svědčí to, že zhruba tři pětiny lidí vnímají současné působení KSČM v naší společnosti jako negativní. Pro 38 % občanů je činnost KSČM příznivou skutečností. Vyrovnali jsme se s minulostí?

A pokud bychom položku „celková kvalita života“ mohli považovat za jakýsi **souhrnný ukazatel**, pak i ten dokládá zlepšení, nikoli však jednoznačné: 63 % lidí hodnotí „celkovou kvalitu života“ pozitivně, 37 % negativně.

***"Za dvacet let, které uplynuly od roku 1989, se hodně změnilo.
Když zvážíte všechna pro a proti, jaký máte dnes pocit, jak hodnotíte
následující oblasti života naší společnosti?"***

Pramen: STEM, Trendy 11/2009, 1278 respondentů starších 18 let

Zcela shodnou baterii oblastí života jsme předložili respondentům také před dvěma lety, kdy česká demokracie dovršila svou plnoletost, a tak se můžeme pokusit o srovnání.

Za poslední dva roky se mnoho v životě naší společnosti změnilo. Koncem roku 2007 byla politická situace v České republice relativně stabilizovaná, vláda se však opírala o velmi nejistou většinu v dolní komoře parlamentu. Doznívalo také zklamání z „nekonečného“ sestavování kabinetu. Ekonomika země fungovala uspokojivě a ani v mezinárodním měřítku nic nenasvědčovalo blížící se krizi. Naproti tomu se před lidmi vynořily nejasné obavy z toho, zda a jak bude uskutečňována ekonomická reforma, především v oblasti zdravotnictví.

Po dvou letech je „všechno jinak“. Světová ekonomika se propadla do nejhlubší krize od třicátých let minulého století a jen optimisté tvrdí, že nastává již oživení. Je zřejmé, že zejména v Evropě potvrzují hospodářské problémy ještě delší dobu a jejich důsledky (nezaměstnanost apod.) se budou v příštích měsících stupňovat. Česká republika má za sebou navíc vleklou krizi politickou. Zprvu nadějný vstup do našeho předsednictví Evropské unii, potom pád vlády, ústavně právní spory o konání předčasných voleb i diskuse kolem ratifikace Lisabonské smlouvy. Nespokojenost s politickým děním vyvažuje Fischerova vláda, která se těší mimořádně vysoké oblibě. Změnily tyto signály něco na vnímání dvacetiletí české demokracie? Ano, zasáhly toto hodnocení, ale nestejnou měrou.

1. České předsednictví Evropské unii a snad i diskuse kolem ratifikace Lisabonské smlouvy výrazně posílily pocit sounáležitosti se západní civilizací. Podíl příznivých hodnocení vstupu do EU i NATO se zvýšil od roku 2007 o 8 procentních bodů.
2. Poměrně překvapivá je skutečnost, že se zlepšilo hodnocení právě těch oblastí, které byly považovány za kritické a kde byla očekávání negativní. Platí to o zabezpečení v nemoci a stáří (+ 7 bodů), podmínkách pro rodiny s dětmi (+ 5 bodů), méně negativně jsou vnímány i rozdíly v příjmech mezi lidmi (+ 6 bodů), ba dokonce i morálka ve společnosti (+ 5 bodů). Posílila se i podpora zavedení tržní ekonomiky (+ 5 bodů) i „celková kvalita života“ (+ 8 bodů).

Ve všech ostatních kritériích jsou změny malé, do 3 procentních bodů.

Jak interpretovat tyto posuny? Zdá se, že nejasná očekávání „čehosi nedobrého“ (zdravotní a sociální reforma) jsou hůře vnímána než sama nepříznivá realita (současná ekonomická krize). Data navíc naznačují, že krize navíc nezasáhla obyvatelstvo tak silně, jak se to jeví z některých makroekonomických čísel. Nespornými činiteli relativně příznivějšího obrazu uplynulých dvaceti let bylo evropské předsednictví, oživení mezinárodních témat a snad i vliv současného bilancování, kdy si lidé připomněli, jakou cestu jsme od roku 1989 urazili.

V bilanci dvaceti let tak převažují příznivé signály, i přesto, že se ukazuje, že v oblastech sociálních jistot a mezilidských vztahů přetrvávají problémy, které zdaleka nebyly za dvacet let vyřešeny.

Abychom mohli odlišit, jak vnímají dvacet let vývoje české společnosti a její současný stav různé skupiny populace, vyhodnotili jsme 24 sledovaných oblastí jako celek. V každé z oblastí byly sloučeny kladné a záporné varianty hodnocení, poté spočten celkový skór a respondenti průzkumu rozděleni na čtyři skupiny:

- A) **jednoznační stoupenci** polistopadových změn (19-24 pozitivních hodnocení) – 25 % lidí
- B) **převážně spokojení** s vývojem po roce 1989 (15-18 pozitivních hodnocení) – 30 % lidí
- C) **mírní kritikové** současných poměrů (11-14 pozitivních hodnocení) – 26 % lidí
- D) **odpůrci změn** po roce 1989 (0-10 pozitivních hodnocení) – 19 % lidí

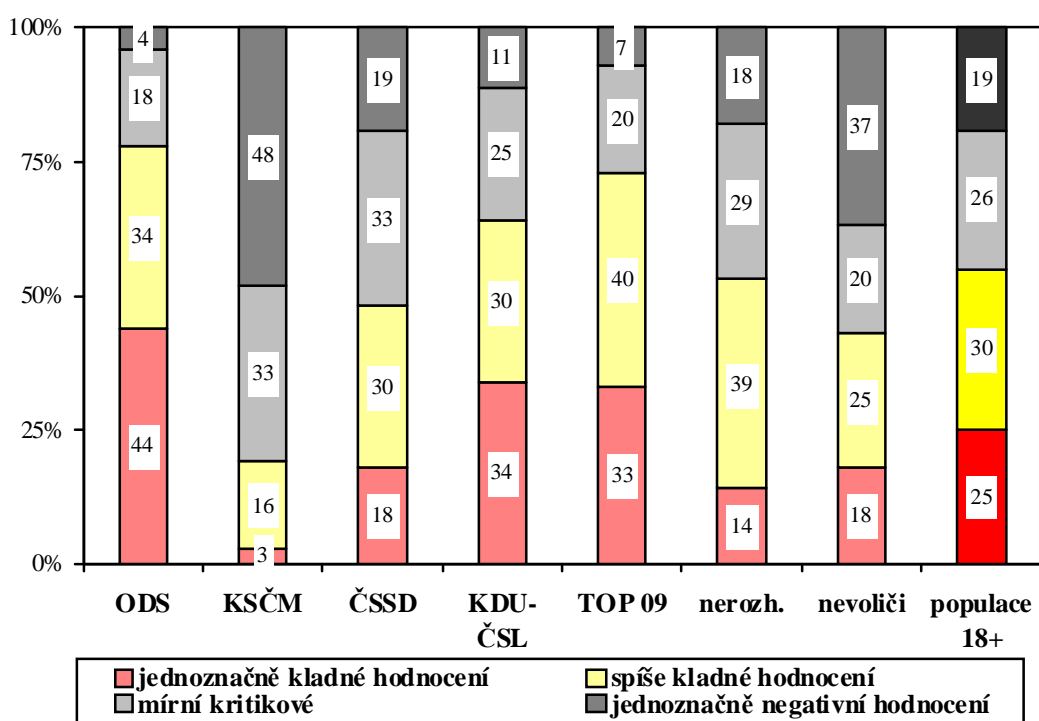
(Počty kladných odpovědí pro jednotlivé skupiny byly stanoveny takto asymetricky vzhledem k tomu, že v 9 oblastech bylo příznivých hodnocení nejméně 75 % a podíl „jednoznačných odpůrců“ by byl při symetricky nastavených počtech kladně a záporně hodnocených oblastí velmi malý. Pro zajímavost – v souboru byla 2 % lidí, kteří hodnotili všech 24 oblastí kladně, a jen devět lidí naopak ohodnotilo všechny oblasti nepříznivě).

Které sociodemografické, ekonomické a politické charakteristiky mají vliv na hodnocení stavu, k němuž dospěla po osmnácti letech od roku 1989 česká společnost?

Nejsilnější dělicí čáru mezi stoupenci a odpůrci polistopadového vývoje vytváří politická orientace, ať už v obecné rovině (vlastní zařazení lidí na škálu levice – pravice) anebo v konkrétním vyjádření stranických preferencí. Za zmínku stojí kritický pohled na naši současnost u skupiny občanů, kteří nehodlají jít k volbám – mezi nimi je početná skupina zcela znechucených lidí.

Hodnocení stavu společnosti po 20 letech od listopadu 1989

(podle stranických preferencí)

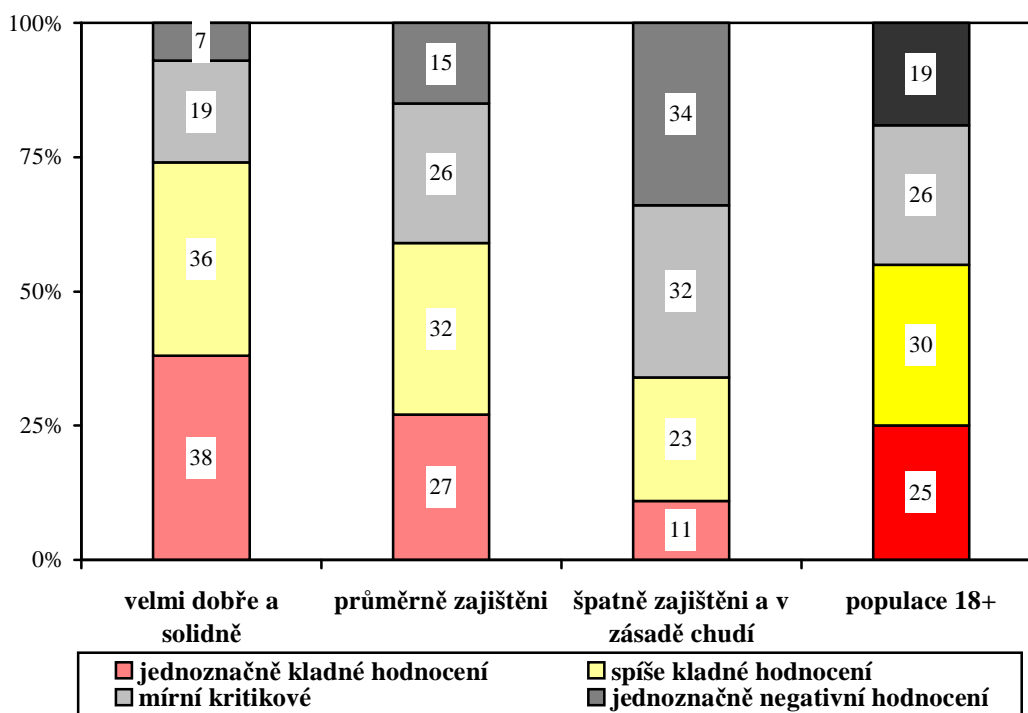

Pramen: STEM, Trendy 11/2009, 1278 respondentů starších 18 let

Druhou velmi silnou okolností, která štěpí populaci na ty, kteří současný stav naší společnosti vidí příznivě, a na ty, podle nichž je situace po osmnácti letech vývoje k demokracii špatná, jsou materiální poměry. Lidé, kteří jsou podle svého vyjádření dobře zajištěni, jsou ve velké většině stoupenci současného vývoje, lidé zajištění špatně současné poměry ve společnosti spíše kritizují.

Hodnocení stavu společnosti po 20 letech od listopadu 1989

(podle materiálního zajištění vlastní domácnosti)

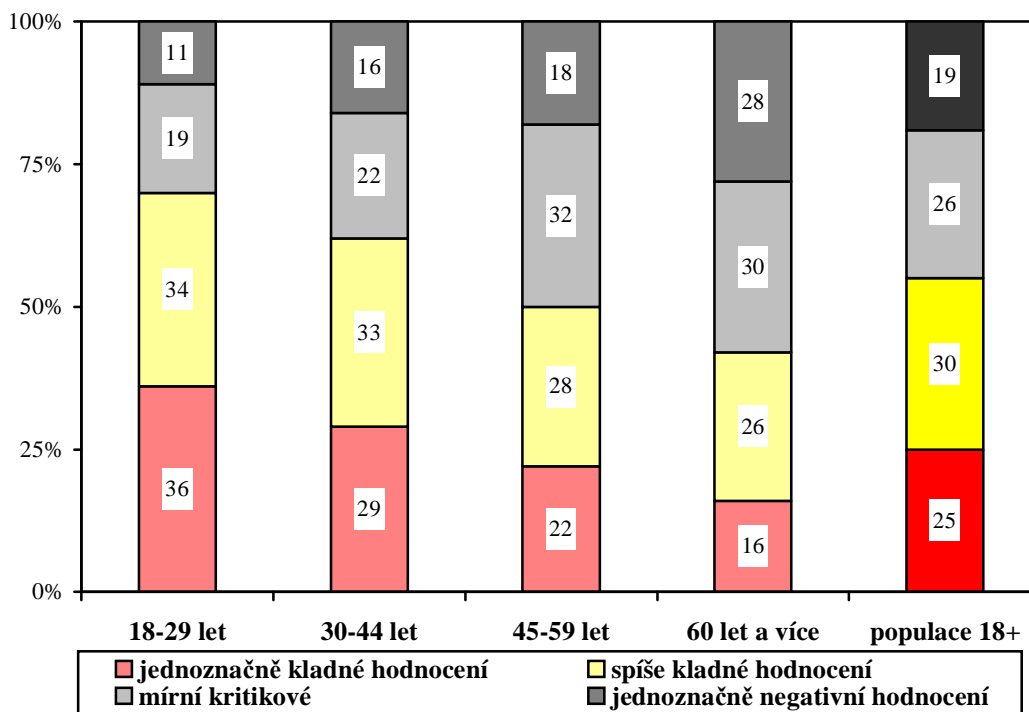
Pramen: STEM, Trendy 11/2009, 1278 respondentů starších 18 let

S materiálním zajištěním těsně souvisí i sociální postavení. Ze skupin v populaci početně zastoupených jsou na jednom pólu – stoupenců změn a příznivě hodnotících současný stav – studenti a podnikatelé, na druhém – převážně kritiků dnešních poměrů – důchodci.

Poněkud slabším faktorem dělícím populaci v otázce hodnocení stavu společnosti po 20 letech svobodného vývoje jsou věk a ještě o něco méně diferencuje populaci naší země vzdělání. V hodnocení podle vzdělání chybí výrazně negativně naladěná skupina, jako jsou v třídění podle věku osoby nad 60 let. Lidé se základním vzděláním jsou dokonce trochu příznivěji nakloněni polistopadovým poměrům než osoby s výučním listem.

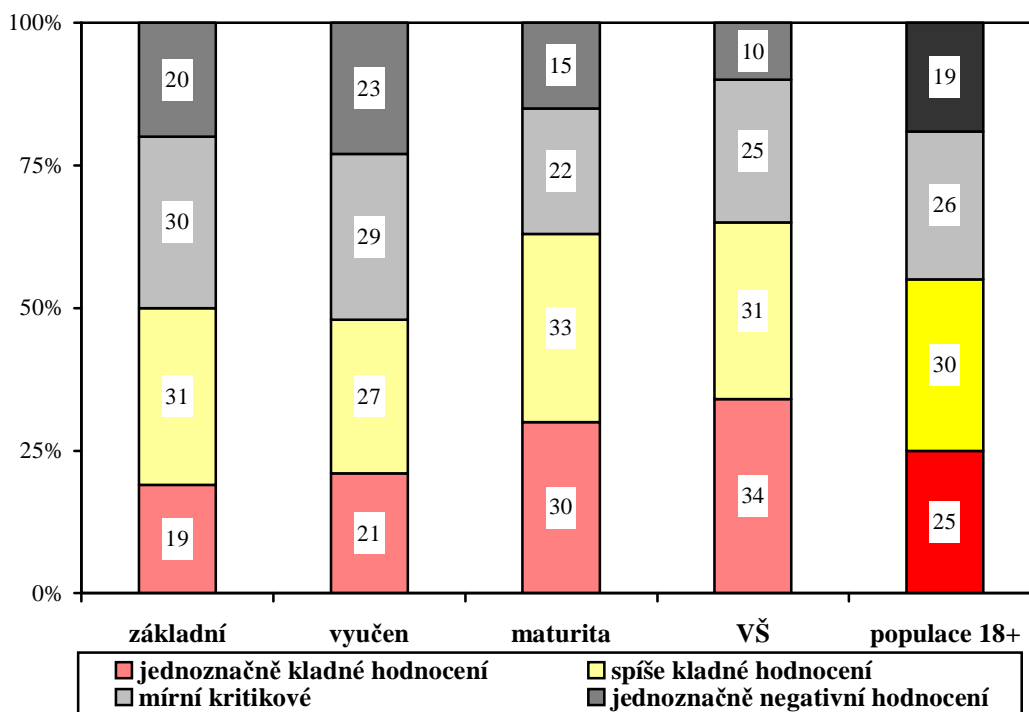
Minimální rozdíly jsou v hodnocení vývoje společnosti za posledních dvacet let mezi muži a ženami a také mezi obyvateli měst a vesnic. To dokazuje, že názorové rozdíly mezi městy a venkovem nejsou dramatické.

Hodnocení stavu společnosti po 20 letech od listopadu 1989 (podle věku)

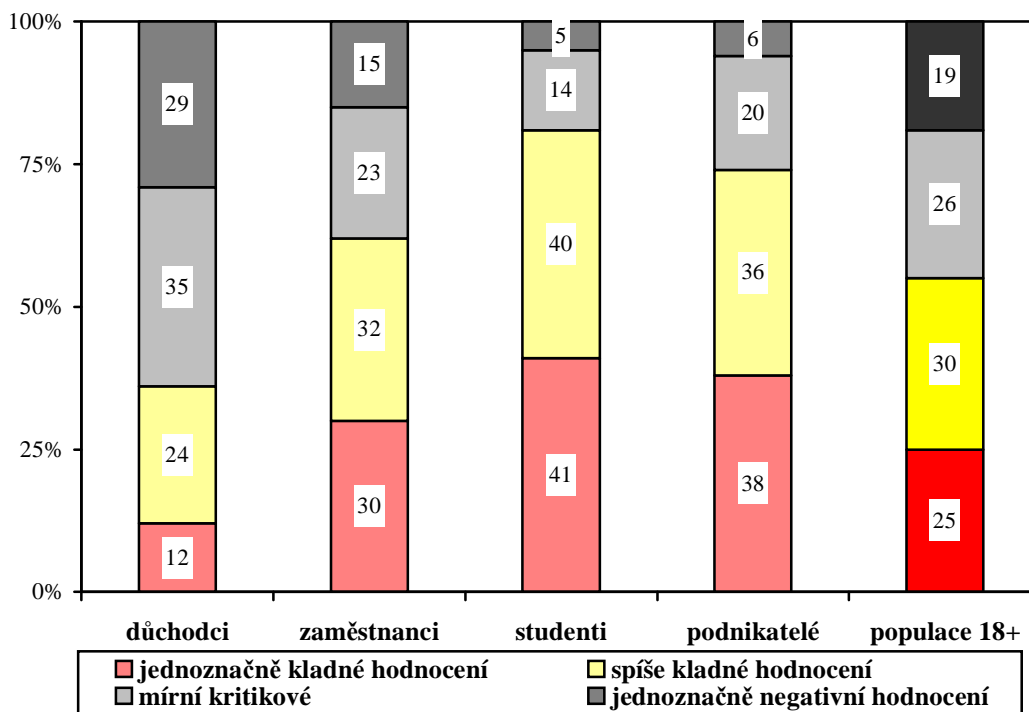
Pramen: STEM, Trendy 11/2009, 1278 respondentů starších 18 let

Hodnocení stavu společnosti po 20 letech od listopadu 1989 (podle vzdělání)

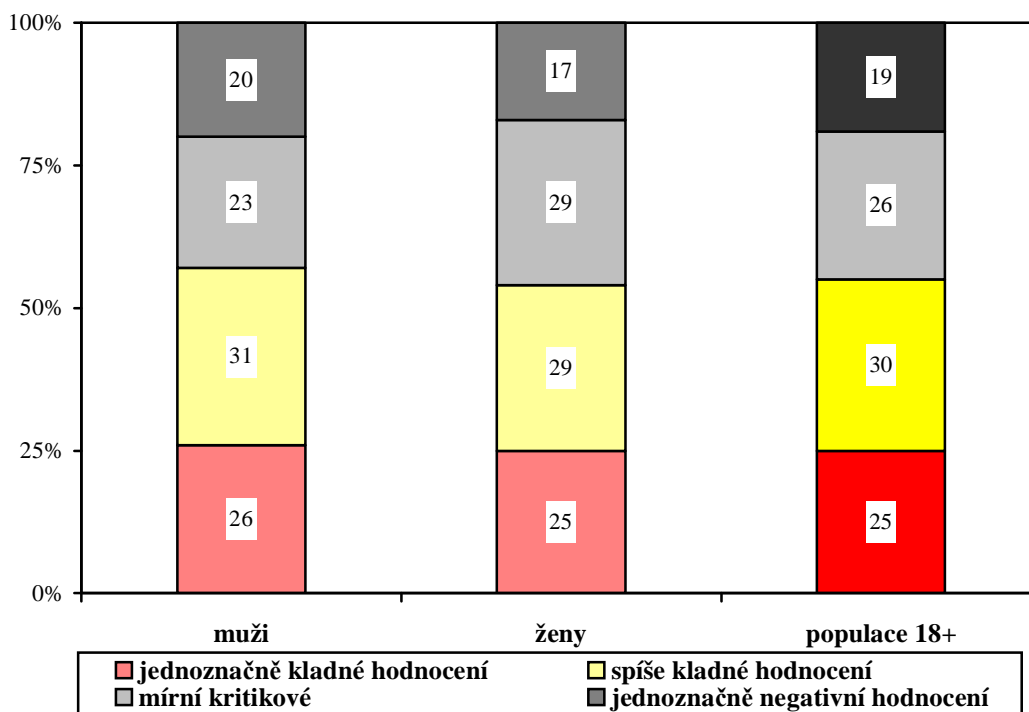
Pramen: STEM, Trendy 11/2009, 1278 respondentů starších 18 let

Hodnocení stavu společnosti po 20 letech od listopadu 1989 (vybrané sociální skupiny)

Pramen: STEM, Trendy 11/2009, 1278 respondentů starších 18 let

Hodnocení stavu společnosti po 20 letech od listopadu 1989 (muži a ženy)

Pramen: STEM, Trendy 11/2009, 1278 respondentů starších 18 let